



Raport de monitorizare

MOLDOVA 1

Perioada: 28 noiembrie – 4 decembrie 2022

Autor: Victor Gotișan

Realizarea acestui raport a fost posibilă datorită suportului generos din partea poporului american și britanic prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și UK. Conținutul acestui raport ține de responsabilitatea Centrului pentru Jurnalism Independent și nu reflectă în mod necesar viziunea UK, USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

I. INFORMAȚII GENERALE

În perioada 28 noiembrie – 4 decembrie 2022, Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) a monitorizat postul public de televiziune Moldova 1 pentru a identifica dacă în materialele jurnalistice difuzate se conțin elemente de dezinformare și încălcări ale normelor deontologice. A fost analizat modul în care postul public de televiziune reflectă evenimentele din domeniile politic, economic, social și altele, și cum respectă normele profesionale și etice precum verificarea informațiilor din câteva surse, pluralismul de opinii, asigurarea echilibrului în cazul știrilor conflictuale etc.

Pentru monitorizare au fost selectate principalele buletine de știri ale zilei, precum și șapte emisiuni difuzate pe parcursul perioadei vizate, pornind de la premisa că:

- știrile instituției media publice trebuie să conțină în exclusivitate fapte și nu opinii ale jurnaliștilor, trebuie să fie scrise într-un limbaj neutru și accesibil, dar și să reflecte cât mai corect realitatea, cu respectarea echilibrului surselor;
- emisiunile trebuie să fie moderate, la fel, neutru și echidistant, atitudinea moderatorului/moderatoarei, autorului/autoarei față de invitați să fie neutră și echidistantă, să nu fie admisă publicitate ascunsă, să fie oferit spațiu egal de emisie tuturor participanților, să fie marcate clar și distinct informația și imaginile preluate etc.

Scopul monitorizării

Monitorizarea are ca scop să stabilească în ce măsură postul public de televiziune Moldova 1 informează cetățenii corect, echidistant și imparțial din punct de vedere jurnalistic despre activitatea Guvernului în raport cu opoziția politică în momente de tensiune și/sau criză. Acest lucru s-a realizat în baza analizei cantitative și calitative a conținutului buletinelor de știri și a talk-show-urilor, care au fost evaluate din perspectiva respectării principiilor de informare corectă stabilite atât de codul de conduită al instituției media publice, cât și în Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova. S-a atras atenția în special la reflectarea activității actorilor și/sau entităților politice (mai ales a celor oficiale/guvernamentale).

Cadrul metodologic

Pornind de la scopul cercetării de a evalua în ce măsură Moldova 1 respectă principiile de echidistanță, imparțialitate, corectitudine și neutralitate politică, dar și de la ipoteza potrivit căreia Moldova 1 tinde să-și ajusteze conținutul mediatic la mesajele guvernării¹, este imperativă analiza cantitativă și calitativă a știrilor și emisiunilor de sinteză care au potențialul să influențeze opinia publică. Astfel, metodologia studiului a combinat două metode, cea *cantitativă* și cea *calitativă/comparativă* de cercetare a produsului mediatic. Totodată, știrile au fost analizate și din perspectiva tehnicilor de manipulare și dezinformare. Asta pentru a-i ajuta

¹ A se vedea rapoartele precedente: *Raport de monitorizare a postului public de televiziune Moldova 1 (9-15 martie 2020)*, accesibil online <https://cji.md/raport-de-monitorizare-a-postului-public-de-televiziune-moldova-1-9-15-martie-2020/>; *Raport de monitorizare a postului public de televiziune Moldova 1 (31 august – 6 septembrie 2020)*, accesibil online <https://cji.md/raport-de-monitorizare-moldova-1-perioada-31-august-6-septembrie-2020/>.

pe telespectatori să distingă între un produs jurnalistic care manipulează și altul care reflectă echidistant realitatea.

Prin **analiza cantitativă** au fost explorate tendințele de mediatizare a subiectelor de interes public din perioada selectată. Este o metodă de cercetare care presupune monitorizarea, eșantionarea și codarea materialelor jurnalistice astfel încât să capteze tenta politică, dacă aceasta există (numărul de materiale care pun în lumină pozitivă anumiți actori politici); modul în care sunt puse în practică principiile de imparțialitate și echidistanță în materialele informative și analitice (numărul de materiale corecte și echidistante); dacă se asigură echilibrul surselor (numărul de materiale echilibrate); căror surse li se acordă prioritate în știri (numărul surselor citate direct sau citate indirect/menționate); cum este oferit spațiul de emisie actorilor și entităților politice (volumul în secunde a spațiului alocat), precum și alte aspecte. Prin **aspectul metodologic calitativ/comparativ** s-a urmărit interpretarea datelor și a informației obținute în urma analizei cantitative. A fost investigat conținutul mediatic într-o manieră aprofundată, pentru a determina dacă Moldova 1 respectă principiile de echidistanță, imparțialitate, corectitudine și neutralitate politică.

Perioada monitorizării: 28 noiembrie – 4 decembrie 2022

Principalele produse media monitorizate la postul Moldova 1:

- 7 ediții ale buletinului informativ principal „Mesager”;
- Emisiunea „Dimensiunea diplomatică” din 28 noiembrie 2022;
- Emisiunea „Reporter pentru Sănătate” din 29 noiembrie 2022;
- Emisiunea „Bună Seara” din 2 decembrie 2022;
- Emisiunea „O seară în familie” din 3 decembrie 2022;
- Emisiunea „Moldovenii de pretutindeni” din 4 decembrie 2022;
- Emisiunea „Scanner” din 4 decembrie 2022;
- Emisiunea „Unghiuri de vedere” din 4 decembrie 2022.

Tendințe generale

Datele monitorizării relevă faptul că în cazul principalului buletin informativ „Mesager”:

- Criza energetică și compensațiile oferite de Guvern, precum și războiul din Ucraina au fost cele mai des abordate tematici ale știrilor. Din totalul celor 91 de materiale ale celor șapte ediții ale „Mesager”-ului, 19 au vizat, direct sau indirect, subiectul energetic și cel al compensațiilor oferite de Guvern, ceea ce reprezintă aproximativ 20% din numărul total de știri. Altfel spus, fiecare al cincilea material a vizat aceste tematici;
- 33 din 91 de materiale (știri, reportaje, interviuri) nu au inclus surse citate direct, ceea ce constituie 1/3 din totalul acestora. În perioada precedentă de monitorizare (31 august – 6 septembrie 2020), din fiecare al doilea material lipseau sursele citate direct;
- Autoritățile centrale și reprezentanții autorităților publice locale (APL) continuă să se numere printre entitățile cel mai des abordate în știrile Moldova 1 (atât în calitate de surse citate direct, cât și ca protagoniști ai materialelor). Totuși, în comparație cu

perioada de monitorizare anterioară (31 august – 6 septembrie 2020), frecvența citării acestora a scăzut;

- Persoanele menționate și citate cel mai des ca surse, direct sau indirect, au fost președinta Maia Sandu, prim-ministra Natalia Gavrilița, miniștrii Andrei Spînu, Marcel Spătari, Nicu Popescu și Iurie Topală;
- Comparativ cu perioada anterioară de monitorizare, s-a observat o mai mare diversitate a surselor abordate în știri;
- Sub aspect deontologic, în știrile Moldova 1 au fost identificate câteva abateri, printre care *amestecul dintre fapte și opinii; lipsa dreptului la replică*. Abaterea cea mai frecventă este *neindicarea sursei pe imaginile video sau foto preluate*;
- Moldova 1 a reflectat neutru și echidistant informația privind partidele și politicienii de opoziție. Totuși, Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) a fost ușor favorizat din punct de vedere al frecvenței apariției în știri (inclusiv în calitate de surse citate direct) și al spațiului de emisie oferit. Pe de altă parte, Partidul Șor nu a fost vizat aproape deloc în conținuturile informative ale postului TV (cu excepția unei știri). În același timp, reprezentanții partidelor politice extraparlamentare au lipsit cu desăvârșire.

II. ANALIZA DATELOR

Buletinul informativ „Mesager”

28 noiembrie 2022

Analiza cantitativă

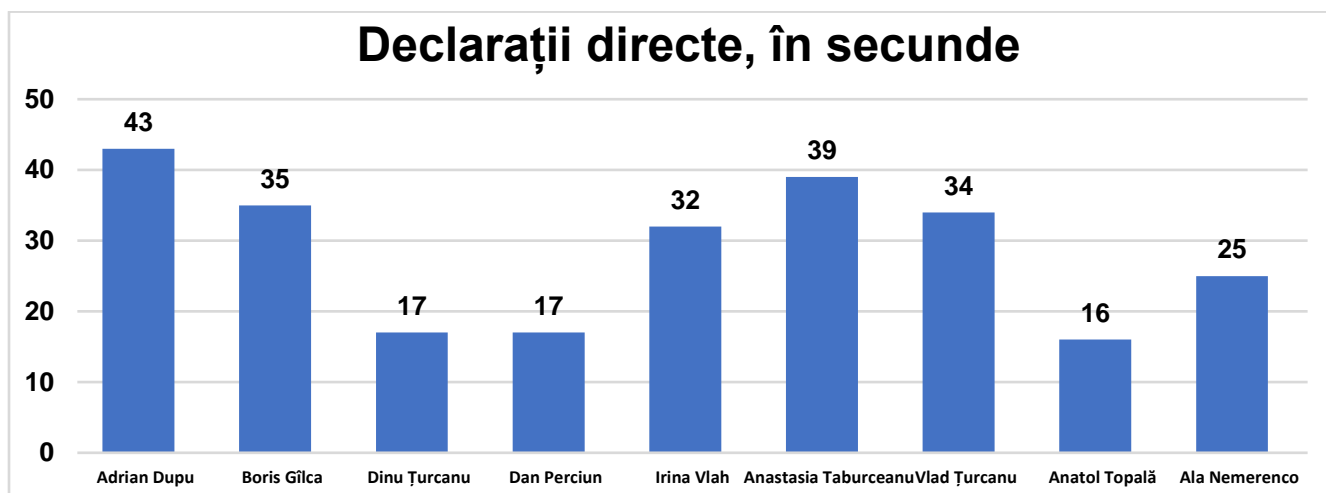
Ediția din 28 noiembrie a fost constituită din opt știri și trei reportaje. Două materiale au avut caracter conflictual. Majoritatea știrilor au fost cu tematică socială, două au abordat subiectul energetic, iar trei din ele au fost politice. O știre a reflectat evenimentele din contextul războiului din Ucraina. În ceea ce privește sursele celor 11 materiale din buletinul informativ, trei știri nu au avut surse citate direct, o știre a avut o sursă citată direct, trei știri – 2 surse, o știre – 5 surse, două știri – 6 surse directe și o alta – 7 surse directe.

Numărul de surse citate direct în știri



Moldova 1 a abordat diverse surse în știrile sale, inclusiv cetățeni, polițiști, politicieni, reprezentanți ai APL, profesori, medici, academicieni etc. Doar Adrian Dupu, secretar de stat al Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM) din cadrul Guvernului României, a fost citat în două știri (timp total de emisie de 43 de secunde). Ceilalți protagoniști (persoane oficiale) au fost citați direct în câte un material:

- Boris Gîlca, șeful Direcției asistență medicală din cadrul Primăriei municipiului Chișinău (35 de secunde);
- Dinu Țurcanu, Partidul Șor (17 secunde);
- Dan Perciun, PAS (17 secunde);
- Irina Vlah, bașcana UTA Găgăuzia (32 de secunde);
- Anastasia Taburceanu, purtătoare de cuvânt a prim-ministrei (39 de secunde);
- Vlad Țurcanu, directorul general al Teleradio-Moldova (34 de secunde);
- Anatol Topală, ministrul Educației (16 secunde);
- Ala Nemerenco, ministra Sănătății (25 de secunde).



Analiza calitativă

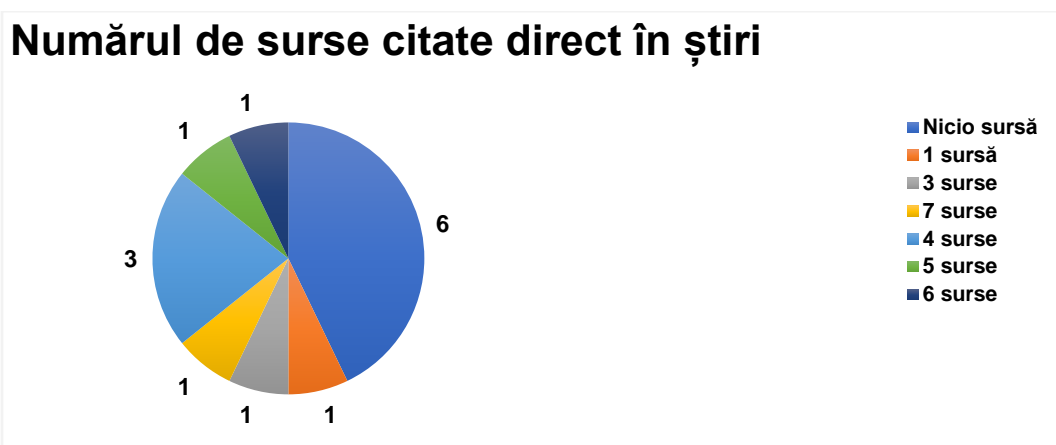
Știrile și reportajele Moldova 1 au abordat diverse subiecte, tematica socială fiind cea mai frecventă (7). În una din știrile cu caracter conflictual, jurnaliștii Moldova 1 au reflectat protestele de la sediul Procuraturii Generale din Chișinău. Moldova 1 a oferit spațiu egal de emisie atât reprezentanților și simpatizanților Partidului Șor, cât și reprezentanților și simpatizanților PAS. O altă știre conflictuală a vizat acuzațiile Irinei Vlah, bașcana UTA Găgăuzia, „la adresa Guvernului. Ea susține că banii oferți de partenerii externi ai Republicii Moldova nu sunt gestionați transparent”. Televiziunea a oferit dreptul la replică Guvernului și a garantat spațiu egal de emisie ambelor părți implicate în conflict.

Totodată, în știrea despre evenimentele curente din Ucraina – „Viața pe timp de război” – Moldova 1 a difuzat imagini video din alte surse, fără a le menționa.

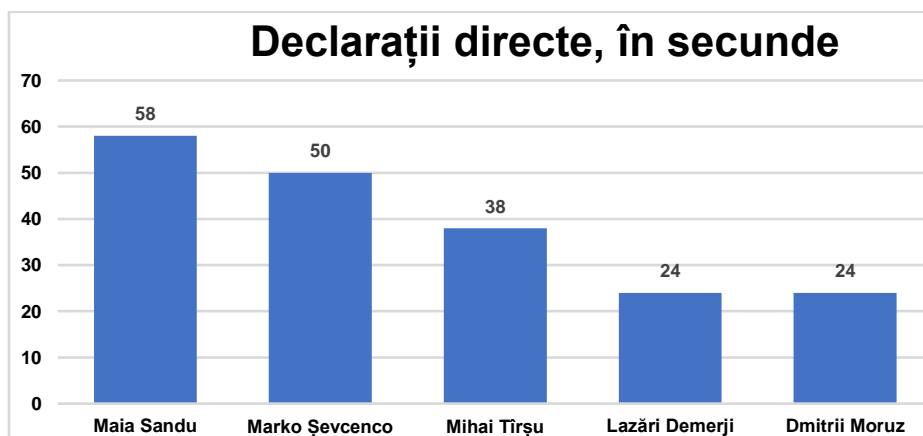
29 noiembrie 2022

Analiza cantitativă

„Mesager”-ul din 29 noiembrie a inclus 15 materiale, dintre care zece știri și cinci reportaje. Cele mai multe au avut tematică energetică (3) și/ori s-au referit la Summitul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) de la București (2 știri). Reprezentanții ai instituțiilor administrației centrale (Guvernul și Președinția) au fost protagoniștii a cinci materiale. Moldova 1 a mai citat în știri surse precum reprezentanții ai organizațiilor internaționale (UNHCR², NATO) și miniștri de externe ai altor state (România, SUA), experți în energetică, reprezentanții ai APL, polițiști, profesori, scriitori, bibliotecari, cetățeni. În peste 1/3 din materiale (6) nu au fost citate direct surse, iar în trei știri au fost citate direct câte patru surse.



În ceea ce privește spațiul dedicat intervențiilor directe, președinta Maia Sandu a beneficiat de o citare directă de 58 de secunde; ambasadorul Ucrainei în Republica Moldova, Marco Șevcenco, a avut o intervenție directă de 50 de secunde; Mihai Tîrșu, directorul Institutului de Energetică, a avut o intervenție directă de 38 de secunde, iar Lazări Demerji, vicepreședintele raionului Taraclia, și Dmitrii Moruz de la Agenția de Relații Interetnice au fost citați direct cu câte 24 de secunde fiecare. De asemenea, mai mulți reprezentanți ai Guvernului Republicii Moldova au fost citați direct și/sau indirect în știri de către reporterii, precum miniștrii Nicu Popescu, Andrei Spînu și Marcel Spătari, dar și prim-ministra Natalia Gavrilița. Reprezentanții APL (primari, președinți și vicepreședinți de raion) au figurat drept surse – citate direct și indirect – în trei știri.



² Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Refugiați

Analiza calitativă

Moldova 1 a abordat în mare parte neutru și echidistant evenimentele. Unul din cele 15 materiale a avut un caracter conflictual. Reportajul „*Blocați în curte!*” a prezentat un „scandal la Durești”, acolo unde „mai mulți locuitori din localitate sunt blocați în propriile curți din cauza lucrărilor de reparație a drumurilor”. Reporterii au citat mai mulți localnici care acuză reprezentanții APL, cât și pe funcționari, oferindu-le astfel dreptul la replică.

Într-o altă știre despre situația de pe câmpul de luptă din Ucraina – „*Rușii își abandonează morții*” – postul TV nu a indicat sursa imaginilor video difuzate.

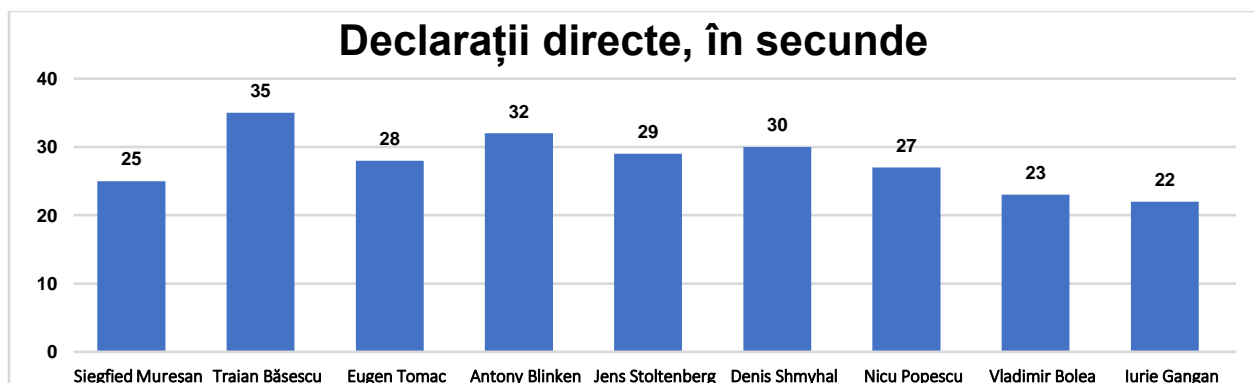
30 noiembrie 2022

Analiza cantitativă

Ediția din 30 noiembrie a „Mesager”-ului a inclus 13 știri și patru reportaje. Șase dintre acestea au avut drept tematică criza energetică. Printre alte subiecte ale conținutului difuzat s-au numărat: vizita președintei Maia Sandu în Japonia și SUA; prelungirea stării de urgență de către Guvern; un nou tarif la apă; reparația drumurilor și suportul partenerilor externi; numirea unui nou șef la una dintre direcțiile Centrului Național Anticorupție (CNA); vandalizarea unui monument din orașul Florești; inaugurarea unei noi aule la Universitatea de Stat din Moldova (USM).

Reprezentanții autorităților centrale și/sau locale au fost menționați ori citați direct sau indirect cel mai des (8 din 17 materiale). Printre aceștia se numără Nicu Popescu, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene; Vladimir Bolea, ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare; Iurie Topală, ministrul Educației; Iurie Gangan, primarul orașului Florești. În nouă materiale nu au figurat surse citate direct, în unul au fost citate 2 surse, în două – câte 3 surse, în trei – câte 6 surse citate direct, un reportaj a avut 4 surse citate direct, iar altul - 7 surse.

În cazul citărilor directe, europarlamentarii români Siegfried Mureșan, Traian Băsescu și Eugen Tomac au cumulat 90 de secunde de emisie; secretarul de stat al SUA, Antony Blinken – 32 de secunde; secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg – 29 de secunde; premierul Ucrainei, Denis Shmyhal – 30 de secunde; ministrul Nicu Popescu – 27 de secunde; ministrul Vladimir Bolea – 23 de secunde; primarul orașului Florești, Iurie Gangan – 22 de secunde.



Analiza calitativă

Două din cele 17 materiale difuzate de Moldova 1 în „Mesager”-ul din 30 noiembrie au avut un caracter conflictual. Primul – „*Tariful la apă, ilegal*” (**amestecul dintre fapte și opinii**) – menționează despre inițiativa consilierilor municipali din Chișinău ai PAS, care au depus un denunț la Procuratura Generală (PG), contestând „majorarea ilegală” a tarifului pentru apă și canalizare din municipiu. Moldova 1 a prezentat argumentele celor de la PAS, dar nu a solicitat opinia celor de la Apă-Canal Chișinău pe marginea inițiativei (**lipsa dreptului la replică**).

Într-un alt material – „*Beznă în Chișinău*” – jurnaliștii de la postul public de televiziune au menționat despre hotărârea Comisiei pentru Situații Excepționale (CSE) de a asigura funcționarea sistemului de iluminat public în Capitală între orele 16.00 și 20.00 și reticența autorităților municipale de a o implementa. Moldova 1 a recurs la **amestec dintre fapte și opinii**: „*Până atunci, orășenii – atât șoferi, cât și pietoni – vor orbecăi în continuare prin beznă, uneori punându-și chiar viața în pericol*”.

În același timp, Moldova 1 a inclus un vox-populi cu cetățeni care își declară nemulțumirea și expun incomoditățile cauzate de lipsa iluminării, iar reprezentanții Primăriei Capitalei sunt doar citați indirect. Dat fiind aspectul conflictual al știrii, redacția avea misiunea să solicite reacția reprezentanților Primăriei și să le garanteze dreptul la replică, ceea ce nu s-a întâmplat (**lipsa dreptului la replică**).

De asemenea, în cadrul a două știri – „*NATO sprijină Ucraina*” (despre Summitul NATO de la București) și „*Atacuri în Zaporojie*” (despre situația din Ucraina) – Moldova 1 **nu a indicat sursa imaginilor video difuzate**.

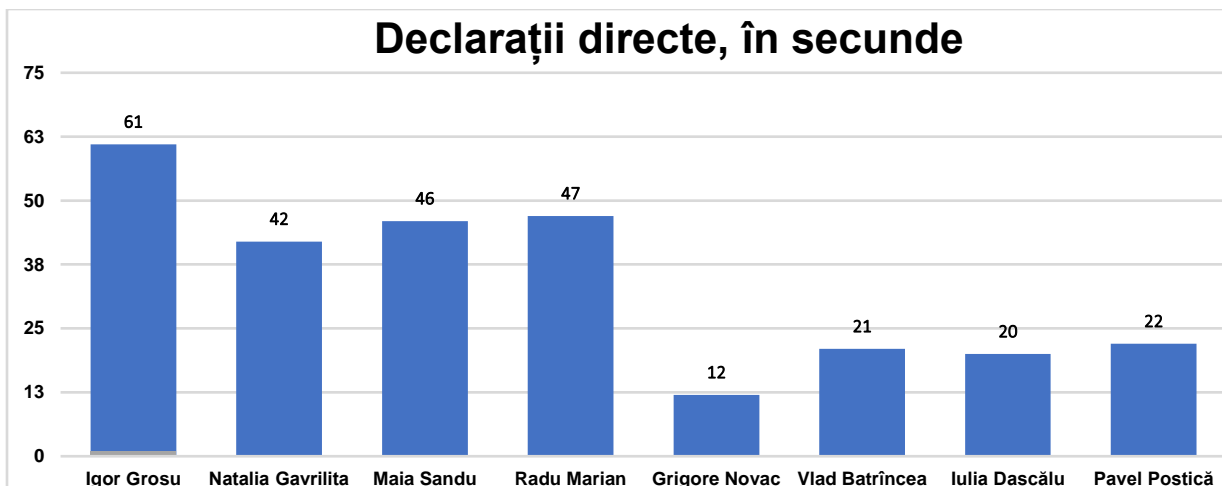
1 decembrie 2022

Analiza cantitativă

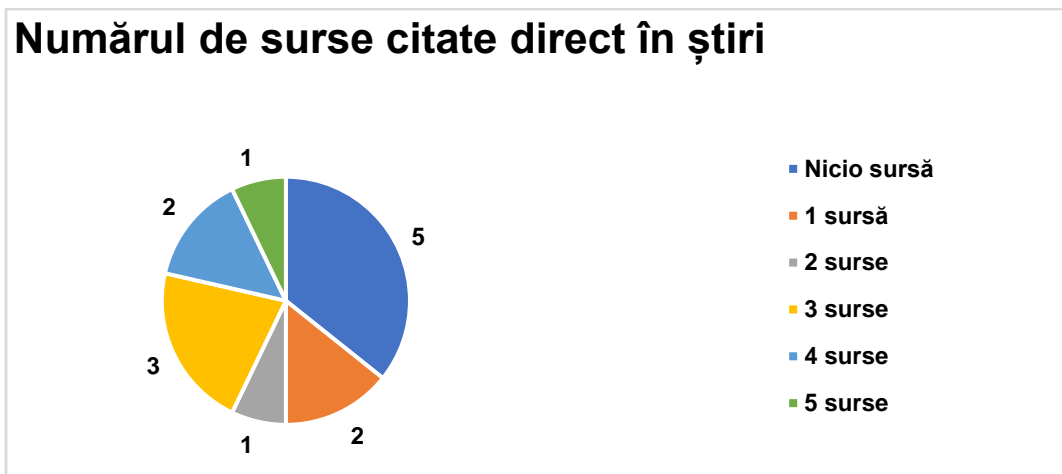
În „Mesager”-ul din 1 decembrie au fost difuzate 14 materiale: nouă știri, trei reportaje și două interviuri. Patru dintre ele au vizat Ziua națională a României, cu un total de emisie de 18 minute și 30 de secunde (40% din întreaga ediție a „Mesager”-ului din ziua respectivă).

Postul public de televiziune a făcut cel mai des trimitere la autoritățile centrale drept surse ale știrilor și reportajelor. În șase din 14 materiale a fost menționată, citată direct sau indirect cel puțin o persoană oficială. Președintele Parlamentului, Igor Grosu, președinta Maia Sandu, prim-ministra Natalia Gavrilița și deputatul PAS Radu Marian au fost protagoniști în câte două știri fiecare. Printre alți funcționari și demnitari menționați și/sau citați direct în știri s-au numărat deputata PAS Iulia Brigalda și deputații BECS Grigore Novac și Vlad Batrîncea.

În ceea ce privește spațiul dedicat declarațiilor, președintele Parlamentului, Igor Grosu, a beneficiat de două intervenții cu un total de emisie de 61 de secunde; prim-ministra Natalia Gavrilița – două intervenții cu un total de emisie de 42 de secunde; deputatul PAS Radu Marian – două intervenții de 47 de secunde în total; președinta Maia Sandu – o intervenție de 46 de secunde.



Din cinci știri au lipsit sursele citate direct; două materiale au avut câte o sursă directă; unul – 2 surse directe; trei știri – 3 surse directe; două – 4 surse directe și o știre – 5 surse directe.



Analiza calitativă

În „Mesager”-ul din 1 decembrie, autoritățile centrale și cele locale, dar și reprezentanții PAS au fost ușor favorizați atât prin timpul dedicat citării directe și prin numărul de știri în care aceștia au fost menționați și/sau citați, cât și prin relevanța declarațiilor selectate în fiecare caz. Unii funcționari au fost puși într-o lumină pozitivă prin formulările utilizate sau detaliile de context oferite de jurnaliști (reprezentanții fracțiunii parlamentare PAS). Pe de altă parte, reprezentanții BECS au fost citați direct cu declarații irelevante (**selectarea tendențioasă a declarațiilor**). De exemplu, în știrea „*Noul cod electoral, votat*”, dacă reprezentantul PAS (Igor Grosu) a fost citat timp de 37 de secunde, referindu-se la detaliile noului cod și încadrându-le în context, atunci reprezentantul BECS (Vlad Batrîncea) a fost citat timp de 21 de secunde, cu mențiunea că „*BECS cere o pauză de jumătate de oră...*”. Reprezentanților Partidului Șor nu li s-a oferit spațiu de emisie pentru declarații. Or, în situația în care știrea a inclus declarații ale reprezentanților a două partide/fracțiuni parlamentare – PAS și BECS – Moldova 1 ar fi trebuit să includă și opinia reprezentanților Partidului Șor, la fel un partid politic parlamentar.

În știrea care a deschis buletinul informativ – „*Starea de urgență, prelungită!*” – reporterii Moldova 1 au oferit spațiu de emisie inegal reprezentanților PAS (27 secunde) și BECS (12 secunde). Nici în acest caz reprezentanții Partidului Șor, formațiune parlamentară, nu au fost citați.

În cazul știrii „*Șase milioane de oameni, în beznă*”, care a trecut în revistă evenimentele din Ucraina și situația de pe câmpul de luptă, Moldova 1 **nu a indicat sursa imaginilor video difuzate.**

Într-o altă știre – „*Adevărul sare-n ochii Rusiei*” – postul TV **a recurs la amestec dintre fapte și opinii** atât în titlu, cât și în respectiva mențiune a reporterului: „*Purtătoarea de cuvânt a Ministerului rus de Externe, cunoscută pentru ieșirile sale extravagante și agresive, Maria Zaharova, a reacționat la mesajul președintei Maia Sandu*”.

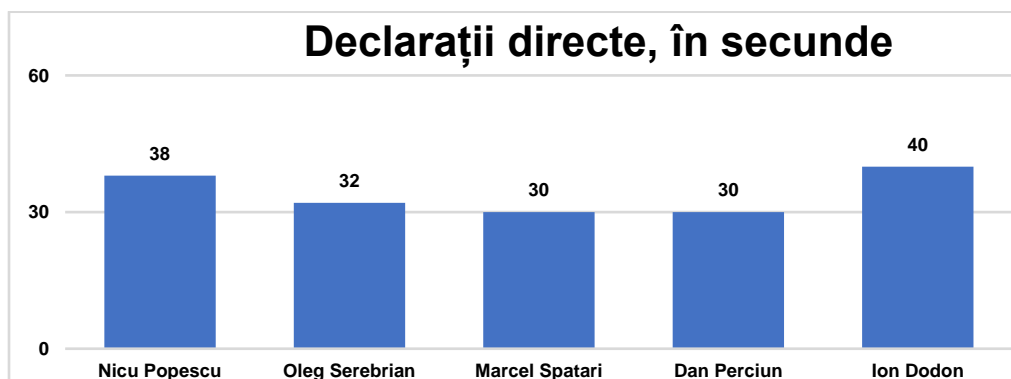
2 decembrie 2022

Analiza cantitativă

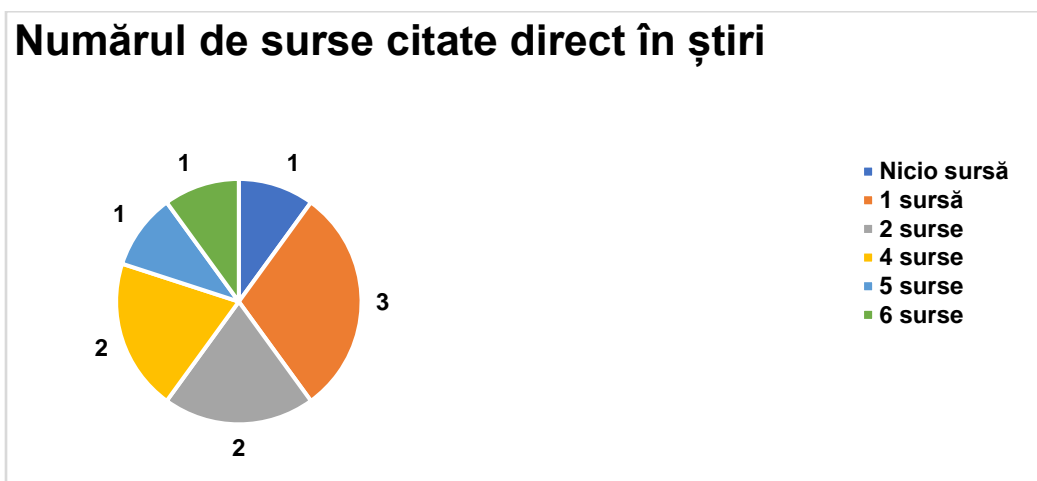
„Mesager”-ul din 2 decembrie 2022 a fost constituit din opt știri, un reportaj și un interviu. Trei materiale – două știri și un interviu – au avut drept tematică negocierile în format 1+1 dintre Guvernul Republicii Moldova și reprezentanții regimului de la Tiraspol. Printre alte teme s-au numărat scumpirea poliței medicale, compensațiile pentru consumul de gaze, evenimentele din Ucraina ori vizita Maiei Sandu la Tokyo.

Cinci din cele zece materiale au avut drept protagoniști reprezentanți ai Guvernului Republicii Moldova și Președinției. Printre demnitarii și funcționarii care au fost menționați și/sau citați direct în știri și reportaje au fost viceprim-ministrul pentru Reintegrare, Oleg Serebrian; miniștrii Nicu Popescu și Marcel Spătari; deputatul PAS Dan Perciun; președinta Maia Sandu; purtătoarea de cuvânt a prim-ministrei, Anastasia Taburceanu; directorul Companiei Naționale de Asigurări în Medicină (CNAM), Ion Dodon.

Ministrul Nicu Popescu a fost citat direct cu o intervenție de 38 de secunde, fiind urmat de vicepremierul pentru Reintegrare, Oleg Serebrian, cu o intervenție directă de 32 de secunde; ministrul Muncii și Protecției Sociale, Marcel Spătari, și deputatul PAS Dan Perciun, cu câte o declarație de câte 30 de secunde fiecare.



O știre din cele zece nu a avut surse citate direct, trei dintre acestea – o singură sursă; două știri – 2 surse; două știri – 4 surse; o știre – 5 surse; o știre – 6 surse.



Analiza calitativă

O știre din buletin – „*Grevă în sectorul energetic*” – a avut un caracter conflictual. Subiectul menționa despre faptul că „...antreprenorii care produc energie regenerabilă intră în grevă japoneză. Ei susțin că sunt în prag de faliment din cauza monopolului de pe piață și solicită Guvernului să permită contractele directe cu operatorul central Energocom”. Pe lângă cei doi antreprenori și avocatul acestora, citați direct, reporterii Moldova 1 au asigurat dreptul la replică reprezentanților Executivului, prin citarea comentariului Anastasiei Taburceanu.

Totodată, ca și în cazul buletinelor informative din zilele anterioare, Moldova 1 a difuzat o știre – „*Atacuri masive asupra Ucrainei*” – în care a folosit imagini video preluate fără a menționa sursa primară a acestora.

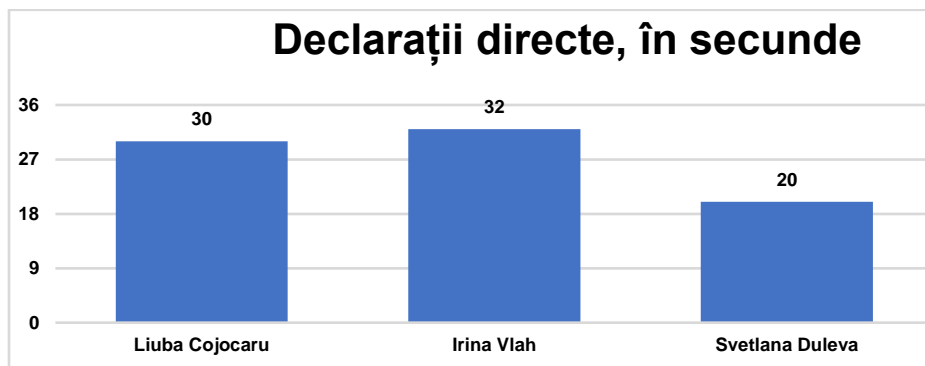
3 decembrie 2022

Analiza cantitativă

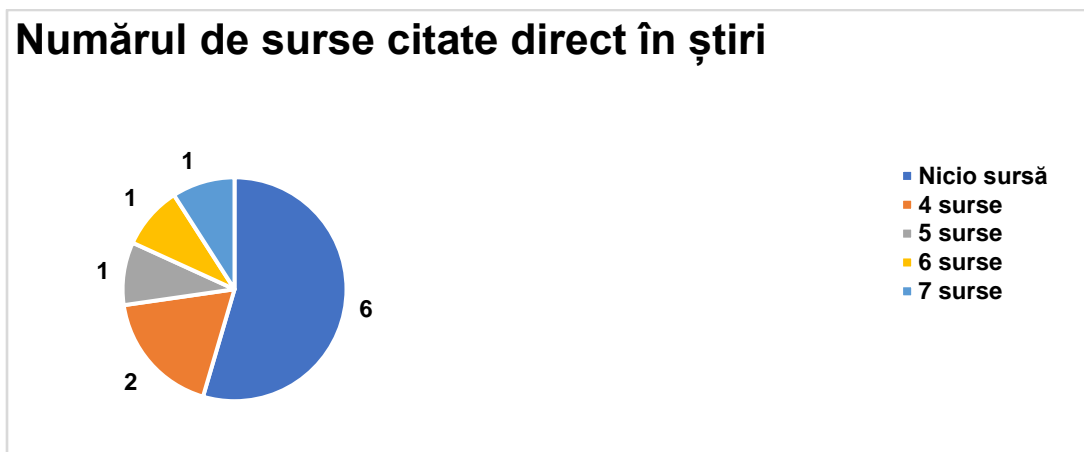
În „Mesager”-ul din 3 decembrie a fost difuzate șapte știri și patru reportaje. Patru dintre acestea au abordat tematica energetică (energie electrică mai ieftină, Republica Moldova va importa gaze din România, compensațiile pentru facturile la energie, reducerea prețului la petrolul rusesc). În alte știri s-a vorbit despre vizita în Japonia a președintei Maia Sandu, situația la zi în Ucraina, servicii publice mai bune în sate, renovarea maternității din orașul Ceadâr-Lunga, Covid-19, creșterea numărului celor care se adresează la psiholog în contextul războiului, o nouă expoziție deschisă publicului la Muzeul de Artă.

În cazul acestei ediții a buletinului informativ, Moldova 1 a citat direct diverse surse, cel mai des fiind vorba despre cetățeni, primari, psihologi și medici, reprezentanți ai misiunilor internaționale, diplomați. Reprezentanții administrației publice centrale (Guvern, Președinție) au fost citați în trei știri – ministrul Andrei Spînu a fost menționat în două dintre ele, iar Maia Sandu într-o știre.

În ceea ce privește spațiul de emisie oferit pentru intervenții directe, Liuba Cojocaru, primarul satului Măgdăcești, a fost citată cu o intervenție de 30 de secunde; bașcana UTA Găgăuzia, Irina Vlah, cu o declarație de 32 de secunde; Svetlana Duleva, șefa direcției Sănătate din orașul Comrat, cu 20 de secunde.



Din șase știri au lipsit sursele citate direct, două știri au avut câte 4 surse citate direct, un reportaj – 5 surse, un reportaj – 6 surse și un alt reportaj – 7 surse citate direct.



Analiza calitativă

Moldova 1 reflectat neutru și echidistant informația în majoritatea cazurilor. În două știri – „*Maia Sandu la Tokyo*” și „*Bahmut, atac masiv*” – postul public de televiziune a preluat imagini video de pe alte platforme fără să indice sursa primară a acestora.

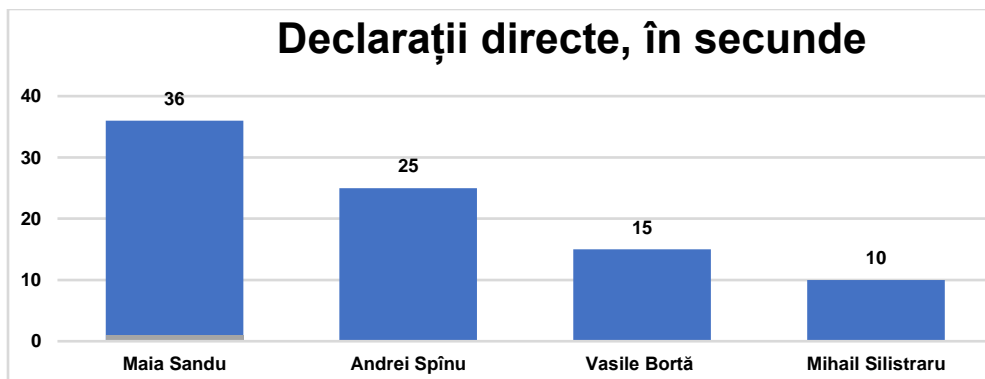
4 decembrie 2022

Analiza cantitativă

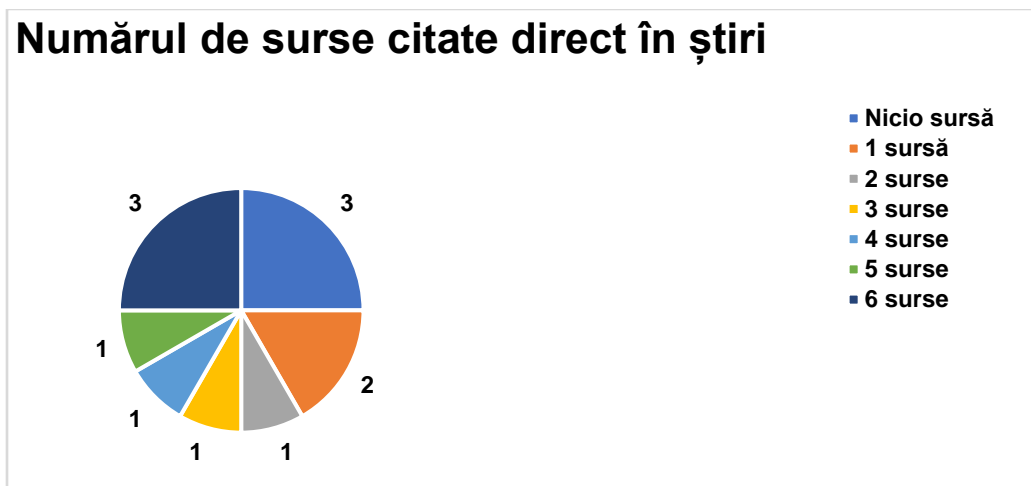
Ediția din 4 decembrie a „Mesager”-ului a inclus 13 materiale: șapte știri și șase reportaje. Majoritatea au avut tematică socială, iar trei dintre ele au abordat subiectul energetic. Printre alte tematici puse pe post s-au numărat procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, amenajarea unui bloc sanitar în liceul din satul Costești (raionul Ialoveni), suportul oferit de

Uniunea Europeană persoanelor din municipiul Chișinău aflate în dificultate, concursul de robotică organizat la Chișinău, amenajarea scuarului Teatrului Național de Operă și Balet în contextul sărbătorilor de iarnă, cum se pregătesc orașele din Europa de sărbătorile de Crăciun.

Printre sursele citate în buletin au figurat președinta Maia Sandu, cu două intervenții directe și un total de emisie de 36 de secunde; ministrul Andrei Spînu, cu un timp de emisie de 25 de secunde; primarul localității Costești (raionul Ialoveni), Vasile Bortă – o declarație de 15 de secunde; președintele raionului Ialoveni, Mihail Silistraru – o intervenție de 10 secunde. Totuși, majoritatea surselor citate direct au fost cetățeni, profesori, elevi, scriitori, activiști civici etc.



Din trei știri au lipsit sursele citate direct; două știri au inclus o sursă; una – 2 surse; una – 3 surse; una – 4 surse; una – 5 surse; trei – 6 surse și una – 7 surse citate direct.



Analiza calitativă

Tematica socială a predominat în conținutul „Mesager”-ul din 4 decembrie. Patru materiale au avut protagoniști și surse principale autoritățile centrale și locale.

În ceea ce privește aspectul deontologic al conținutului, în știrea cu titlul „*Continuă să stea în beznă*” postul public de televiziune a preluat imagini video de pe alte platforme **fără să indice sursa primară a acestora.**

Emisiuni

Emisiunea „Dimensiunea diplomatică” (28 noiembrie 2022)

Autoare: Ludmila Barbă

Durată: 23 de minute și 7 secunde

Ediția din 28 noiembrie a emisiunii „*Dimensiunea diplomatică*” l-a avut drept invitat pe Virgilius Sinkevicius, comisar european pentru Mediu, oceane și pescuit. Autoarea a discutat cu invitatul despre ecologie și protecția mediului, inclusiv din perspectivă europeană. Virgilius Sinkevicius a menționat despre aspirațiile europene ale Republicii Moldova și acțiunile întreprinse de autorități pentru a sprijini Ucraina. La fel, a vorbit despre necesitatea protecției mediului și semnarea de către Republica Moldova a Programului pentru mediu și politici climatice (LIFE). Jurnalista Moldova 1 a moderat emisiunea într-un mod neutru, echidistant și conform normelor deontologice.

Emisiunea „Reporter pentru sănătate” (29 noiembrie 2022)

Autoare: Victoria Dorgan

Durată: 30 de minute și 14 secunde

În prima parte a emisiunii – „*Importanța testării periodice pentru depistarea virusului HIV*” – (aproximativ 10 minute de emisie), jurnaliștii Moldova 1 au discutat cu Iurie Climașevschi, coordonatorul Programului Național de Prevenție și Control al Infecției HIV/SIDA și ITS, cu care au analizat situația HIV/SIDA în Republica Moldova, testarea și profilaxia HIV/SIDA. Totodată, interviuatul a menționat despre sprijinul oferit de statul Republica Moldova, organizațiile non-guvernamentale și cele de profil purtătorilor de HIV. În plus, s-a menționat despre numărul de cazuri de HIV confirmate în 2022.

În partea a doua – „*Riscurile severității excesive față de copii*” – (la fel, cu un timp de emisie de aproximativ 10 minute), autoarea a realizat un interviu cu psihologa Margareta Rusu, în care a abordat problema severității excesive a părinților față de copii, relația parentală într-o familie, cum poate influența tehnologia modernă comportamentul copiilor și depresia în cazul minorilor.

Ultima parte a emisiunii a inclus două interviuri cu medicii Mihai Tașnic, cardiolog („*Afecțiunile cardiovasculare la fumători*”) și foniatrul Mariana Zapuhlîh („*Când ne adresăm la foniateru*”). În cadrul primului interviu a fost analizată problema fumatului și a bolilor cardiovasculare pe care le poate provoca acest viciu, iar în al doilea interviu s-au analizat patologiile vocii și cum acestea pot fi prevenite.

Pe parcursul întregii emisiuni, jurnaliștii de la Moldova 1 au folosit date și cifre, pe care le-au vizualizat grafic. Emisiunea a inclus diverși invitați și a fost respectat echilibrul de gen. În mai multe rânduri a fost însă identificată o abatere de la normele deontologice ce ține de preluarea imaginilor video de pe alte platforme, cu mențiunea „*Imagini ilustrative, sursa – YouTube*”. Trebuie să menționăm că indicarea doar a denumirii platformei – YouTube – nu este suficientă. În astfel de cazuri, recomandarea este ca jurnaliștii să menționeze exact

utilizatorul/persoana/organizația care deține un cont pe Youtube și, respectiv, căreia îi aparține materialul preluat. De exemplu: *Sursa – Pagina de YouTube a CJI sau Pagina de Facebook a CJI.*

Emisiunea „Bună Seara” (2 decembrie 2022)

Moderator: Mircea Surdu

Durată: 50 de minute și 25 de secunde

Emisiunea „Bună Seara” din 2 decembrie a abordat campania „16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen” și fenomenul violenței domestice în Republica Moldova. În platou au fost prezenți patru invitați: Valentina Bodrug-Lungu, președinta Gender-Centru; Lilia Pascal, șefă de direcție la Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Veronica Teleucă, coordonatoare la Coaliția națională „Viața fără violență”; Sergiu Toma, psihoterapeut, director executiv al Institutului pentru Familie și Inițiative Sociale.

Pentru început, fiecare invitat a avut la dispoziție un minut ca să-și expună opinia vizavi de fenomenul violenței domestice. Ulterior, participanții au discutat despre mai multe aspecte ale acestui fenomen, inclusiv know-how-ul cu care vine campania națională din acest an. O atenție aparte a fost acordată prevenirii violenței în familie și ce trebuie să facă autoritățile, dar și oamenii simpli, pentru a combate acest fenomen. De asemenea, s-a menționat despre legislația în vigoare și despre politicile existente în acest sens, implicit despre situația privind violența domestică în regiunea transnistreană.

Autorul emisiunii a adresat întrebări pertinente și a moderat discuția din studio într-un mod neutru, echidistant și corect. Invitații au reprezentat mai multe domenii și organizații/instituții: funcționari de stat, psihologi practicieni și reprezentanți ai sectorul asociativ. Fiecare dintre ei a beneficiat de timp egal de emisie. Moderatorul a adresat întrebări directe, concrete, iar în cazul răspunsurilor a intervenit de fiecare dată când a fost nevoie de precizări.

Emisiunea „O seară în familie” (3 decembrie 2022)

Autoare: Rusalina Rusu

Durată: 51 de minute și 47 de secunde

Emisiunea „O seară în familie” din 3 decembrie i-a avut drept invitați în studio pe membrii familiei Bejan - cinci surori și cei 13 copii ai lor. Discuțiile s-au axat pe aspecte din cotidianul familiilor surorilor Bejan: copilăria lor, studiile fiecăreia, rolul femeii în societate, familia și activitățile copiilor, relația familie-serviciu, rolul părinților și al bunicilor etc. Naista Adriana Babin a interpretat câteva melodii pe parcursul întregii emisiunii. Ediția a fost moderată într-un mod neutru și echidistant, iar prezentatoarea nu a comis încălcări deontologice, nu s-a recurs la publicitate ascunsă sau alte abateri.

Emisiunea „Moldovenii de pretutindeni” (4 decembrie 2022)

Autoare: Lucia Ciobanu

Durată: 30 de minute și 22 de secunde

Emisiunea „Moldoveni de pretutindeni” din 3 decembrie a avut-o drept protagonistă pe Olga Bostan, o tânără care-și face studiile în Germania. Jurnalista Moldova 1 a discutat cu invitata despre perioada sa de activitate în cadrul TRM, studiile făcute în SUA, România, Olanda, Canada și Germania, cercetarea academică pe care a făcut-o în Olanda, proiectele implementate, experiența acumulată pe parcursul studiilor și posibilitățile academice care există pentru tinerii din Republica Moldova. Totodată, s-au abordat aspecte ce țin de managementul proiectelor și proiectul la care lucrează în prezent Olga Bostan, despre situația infrastructurii apei și accesul la apă potabilă de calitate în localitățile Republicii Moldova, dar și despre voluntariat. S-a atras atenție și tematicii diasporei, migrației moldovenilor și mecanismelor de a-i implica în viața Republicii Moldova pe cei plecați din țară. Interviuul a fost moderat într-un mod neutru și echidistant, cu întrebări pertinente și corecte. Nu au fost identificate încălcări deontologice, publicitate ascunsă sau alte abateri.

Emisiunea „Scanner” (4 decembrie 2022)

Autori: Daria Gvindjia și Andrei Andrievschi

Durata: 39 de minute și 4 secunde.

„Scanner” este o emisiune analitică în limba rusă, de autor, în care jurnalista Daria Gvindjia discută și analizează cu invitatul său permanent Andrei Andrievschi cele mai importante evenimente din săptămâna care a trecut.

Emisiunea din 4 decembrie a avut trei secțiuni, fiecare cu o altă tematică. În prima parte, jurnalista și invitatul său au discutat despre majorarea tarifului la electricitate și compensațiile oferite de către Guvern. A fost explicată cauza majorărilor tarifelor la gaze și electricitate. S-a menționat, de asemenea, despre provocările cu care s-au ciocnit mai mulți moldoveni în procesul de înregistrare pe platforma *Compensatii.gov.md*, precum și despre faptul că mulți cetățeni au preferat să nu se înregistreze. S-a mai vorbit și despre negocierile Guvernului de la Chișinău cu reprezentanții regimului de la Tiraspol (format 1+1) pe subiectul energetic: aprovizionarea cu gaze și cu electricitate. Prima parte a emisiunii s-a încheiat cu secvențe din interviul cu Vladislav Inozemțev, economist și sociolog (difuzat integral pe 5 decembrie în cadrul „Mesager”-ului), în care jurnalista Daria Gvindjia a discutat cu el despre criza energetică, aprovizionarea cu gaze și șantajul energetic la adresa Republicii Moldova din partea Federației Ruse.

În partea a doua a emisiunii au fost analizate rezultatele Barometrului Opiniei Publice 2022, lansat recent. Discuțiile au fost anticipate de un reportaj în care jurnalista Natalia Iasîbaș a prezentat cele mai importante date ale sondajului: preferințele politice și geopolitice, sociale și economice ale moldovenilor; atitudinea cetățenilor față de războiul din Ucraina etc. Ulterior, jurnalista și invitatul său permanent au analizat concluziile, inclusiv cele cu referință la statutul de neutralitate a Republicii Moldova și unirea Republicii Moldova cu România.

Al treilea subiect al emisiunii a vizat Calea Ferată a Moldovei (CFM) și perspectivele de dezvoltare a acestui sector. S-a menționat despre grantul de 20 de milioane de euro oferit de UE pentru modernizarea unor tronsoane de cale ferată, despre fostul director al CFM – Iurie Topală – care se află în arest, dar și un reportaj din orașul Basarabeasca, realizat de jurnalistul Petru Garciu, care a analizat situația căii ferate din acest raion.

Autoarea emisiunii a adresat întrebări pertinente și a moderat discuția din studio într-un mod neutru, echidistant și corect, fără abateri deontologice și/sau tehnici de manipulare. Reportajele și interviul, care au fost incluse în emisiune, au fost elaborate la fel de corect, neutru și echidistant. În cadrul emisiunii, jurnalista a menționat de fiecare dată sursa primară a citatelor, declarațiilor și/sau imaginilor preluate (ex. *Facebook/Andrei Spînu, BOP 2022*).

Emisiunea „Unghiuri de vedere” (4 decembrie 2022)

Autori: Veaceslav Berbeca, Ion Tăbârță și Anatol Țăranu

Durată: 58 de minute și 6 secunde.

„Unghiuri de vedere” este o emisiune lansată recent de postul public de televiziune Moldova 1. Scopul, potrivit descrierii, este de a combate falsurile și informațiile care manipulează, lansate în spațiul public prin diferite platforme. În ediția din 4 decembrie, moderatorii au analizat două tematici: rezilierea contractului de concesiune cu firma Aviainvest și rezultatele ultimei ediții a Barometrului de Opinie Publică.

Primul subiect a fost dezbătut și analizat în detalii, oferindu-se un istoric și context al problemei. Totodată, a fost difuzat un reportaj – *„Aeroportul a revenit în gestiunea statului”* – prin intermediul căruia jurnaliștii de la Moldova 1 au oferit dreptul la replică reprezentanților companiei Aviainvest, pentru a-și expune punctul de vedere pe marginea acestui subiect. De asemenea, a fost difuzat un scurt interviu cu directorul Agenției Proprietăți Publice, Alexandru Musteață, în care cel din urmă a explicat și și-a expus opinia cu privire la procedura de rezoluțiune dintre Aviainvest și statul Republica Moldova.

În cadrul celui de-al doilea subiect, autorii emisiunii au analizat rezultatele celui mai recent Barometru de Opinie Publică, cu accent pe datele privind preferințele geopolitice ale moldovenilor. În același timp, s-au analizat datele potrivit cărora o bună parte a societății sprijină agresiunea militară a Rusiei în Ucraina și propaganda internă și externă care contribuie la această tendință. Potrivit autorilor emisiunii, Republica Moldova nu are încă niște politici bine structurate și implementate în acest sens, inclusiv nu există încă o identitate a țării bine conturată. De asemenea, a fost difuzat un reportaj – *„Invazie nejustificată sau operațiune de eliberare?”* – despre opinia cetățenilor cu privire la ce anume se întâmplă în țara vecină. Acesta a fost realizat într-un mod neutru, corect și echidistant.

Autorii emisiunii au moderat discuția din studio neutru și echidistant, fără abateri deontologice și/sau tehnici de manipulare. Reportajele și interviul incluse în emisiune au fost elaborate în aceeași cheie, inclusiv cu asigurarea dreptului la replică celor vizați.

CONCLUZII

În perioada 28 noiembrie – 4 decembrie 2022, televiziunea publică Moldova 1 a reflectat în mare parte neutru informația în buletinele informative principale ale zilei. Pe parcursul monitorizării au fost identificate, totuși, câteva abateri ce vizează o ușoară lipsă a echidistanței și/sau plasarea în lumină ușor pozitivă a unor demnitari (reprezentanții PAS), atât din punct de

vedere al frecvenței apariției în știri în calitate de surse citate direct, cât și al spațiului de emisie oferit.

Tematicile abordate cel mai des în știrile televiziunii publice au vizat criza energetică și compensațiile oferite de Guvern în acest sens, dar și evenimentele din Ucraina. Aproape fiecare ediție a „Mesager”-ului a debutat cu știri ce au vizat direct sau indirect aceste subiecte (circa 4 materiale per ediție). Acestea au constituit astfel 25% din volumul total de știri al fiecărui buletin informativ, ceea ce înseamnă că fiecare a 4-a știre s-a referit direct sau indirect fie la criza energetică/compensații, fie la situația din țara vecină.

Aproape o treime din cele 91 de materiale (știri, reportaje, interviuri) difuzate în perioada de monitorizare nu au inclus surse citate direct, fiind doar menționate și/sau citate indirect de către prezentatorii sau reporterii canalului TV. La nivel instituțional, autoritățile centrale și reprezentanții autorităților publice locale continuă să se numere printre entitățile cel mai des abordate drept surse (citate sau menționate în știri). Totuși, în comparație cu perioada anterioară de monitorizare (31 august – 6 septembrie 2020), frecvența citării directe sau indirecte a autorităților centrale s-a redus. De asemenea, sursele abordate de reporterii Moldova 1 s-au diversificat simțitor, printre acestea numărându-se mult mai des cetățeni, profesori, experți, medici, activiști civici, fermieri, elevi. Persoanele menționate sau citate cel mai des drept surse sunt reprezentanți ai Guvernului (prim-ministra Natalia Gavrilița și miniștrii Andrei Spînu, Marcel Spătari, Iurie Topală, Nicu Popescu), președinta Maia Sandu și reprezentanții PAS.

Sub aspect deontologic, comparativ cu perioada de monitorizare anterioară (31 august – 6 septembrie 2020), Moldova 1 și-a îmbunătățit ușor calitatea conținutului și a comis mult mai puține abateri. Printre cele identificate de această dată se numără:

- **Amestecul dintre fapte și opinii:**

- a. Știrea din 30 noiembrie 2022 a avut drept titlu – *„Tariful la apă, ilegal”*, concluzie ce aparține jurnalistului Moldova 1. În acest caz, autorii aveau misiunea să specifice în titlu că afirmația reprezintă opinia consilierilor municipali din Chișinău ai PAS, care au depus un denunț la Procuratura Generală, contestând astfel majorarea ilegală a tarifului pentru apă și canalizare din municipiu;
- b. În știrea din 30 noiembrie 2022 – *„Beznă în Chișinău”*, jurnaliștii de la postul public de televiziune au menționat despre hotărârea CSE, care a luat decizia de a asigura funcționarea sistemului de iluminat public în Capitală între orele 16.00 și 20.00 și reticența autorităților municipale de a o implementa: *„Până atunci, orășenii – atât șoferi cât și pietoni – vor orbeca în continuare prin beznă. Uneori punându-și chiar viața în pericol”*;
- c. Știrea din 1 decembrie 2022 – *„Adevărul sare-n ochii Rusiei”: „Purtătoarea de cuvânt a Ministerului rus de externe, cunoscută pentru ieșirile sale extravagante și agresive, Maria Zaharova, a reacționat la mesajul președintei Maia Sandu”*;
- d. Știrea din 4 decembrie 2022 – *„Gaz la schimb pe electricitate”: „Andrei Spînu a reacționat inițial la critici, printr-o postare pe Facebook. El a dat de înțeles că cei care nu sunt de acord cu înțelegerea pe energie fac prea mult zgomot”*.

- **Lipsa marcării sursei pe imaginile video preluate:**
 - a. În fiecare buletin informativ au fost difuzate știri despre situația din Ucraina, pe care reporterii Moldova 1 le-au ilustrat cu imagini preluate de pe alte platforme fără indicarea sursei acestora;
 - b. Știrea din 3 decembrie 2022, despre vizita președintei Maia Sandu la Tokyo.

- **Lipsa dreptului la replică:**
 - a. În știrea din 30 noiembrie 2022 – „*Tariful la apă, ilegal*” – despre inițiativa consilierilor municipali din Chișinău ai PAS, care au depus un denunț la Procuratura Generală pe marginea majorării ilegale a tarifului la apă și canalizare din municipiu, Moldova 1 a prezentat argumentele celor de la PAS, dar nu a solicitat reacția reprezentanților Apă-Canal Chișinău;
 - b. Știrea din 30 noiembrie 2022, „*Beznă în Chișinău*”, în care jurnaliștii de la postul public de televiziune au menționat despre hotărârea CSE de a asigura funcționarea sistemului de iluminat public în capitală între orele 16.00 și 20.00 și au sugerat despre reticenta autorităților municipale de a o implementa. Subiectul a inclus un vox-populi cu cetățeni care își declară nemulțumirea și expun incomoditățile cauzate de lipsa iluminatului, iar reprezentanții Primăriei Capitalei sunt doar citați indirect. Dat fiind aspectul conflictual al știrii, Moldova 1 avea misiunea să solicite reacția reprezentanților Primăriei și să le garanteze dreptul la replică, ceea ce nu s-a întâmplat.

- **Selectarea tendențioasă a declarațiilor.** În „Mesager”-ul din 1 decembrie 2022, în cadrul știrii „*Noul cod electoral, votat*”, reprezentanții PAS au fost citați cu declarații relevante pe marginea subiectului, în timp ce reprezentanții BECS au fost citați cu declarații directe irelevante, iar cei ai Partidului Șor nu au fost citați deloc în știre.

RECOMANDĂRI

- Consiliul Audiovizualului (CA), în baza art. 13 (*Asigurarea informării corecte*), art. 75 (*Atribuțiile Consiliului Audiovizualului*) și 86 (*Cooperarea cu societatea civilă*) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, trebuie să monitorizeze postul Moldova 1 pentru a constata abaterile deontologice și/sau cele de la legislație, cu aplicarea sancțiunilor de rigoare în cazurile justificate;
- Membrii Consiliului de Supraveghere și Dezvoltare al Instituției Publice Compania „Teleradio-Moldova” (TRM), în baza art. 45 (*Atribuțiile Consiliului de supraveghere*) din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, dar și în baza cadrelor normative interne, trebuie să supravegheze activitatea Moldova 1 în scopul realizării misiunii acesteia;
- Directorul și editorii Moldova 1 trebuie să supravegheze conținutul editorial pentru ca acesta să corespundă misiunii mass-mediei publice, să reflecte corect realitatea, fără a

favoriza sau defavoriza o persoană sau alta, o entitate sau alta, o instituție sau alta, un partid politic/politician sau altul;

- Reporterii Moldova 1 trebuie să relateze de pe teren faptele, să o facă într-o manieră echidistantă și neutru, să verifice informația, să ofere dreptul la replică celor vizați și să ofere spațiu de emisie egal pentru declarații.

În plus, este recomandat să se atragă atenție la prevederile articolului 13 – „*Asigurarea informării corecte*” – din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, care în punctul 5 stipulează: „În programele audiovizuale de știri și de dezbateri trebuie să fie respectate următoarele reguli:

- a) rigoare și acuratețe în redactarea și prezentarea știrilor;
- b) între subiectul abordat și imaginile ce însoțesc comentariul să existe o conexiune reală;
- c) **titlurile și textele afișate pe ecran să reflecte cât mai fidel esența faptelor și datelor prezentate;**
- d) în cazul difuzării unor reconstituiri, să se menționeze în mod clar acest lucru;
- e) **în cazul prezentării înregistrărilor provenite din alte surse decât cele ale redacției, să se precizeze acest lucru”.**